Motion

1983/84:2484

Karin Söder och Rune Gustavsson

Narkotikapolitiken

Allt bruk av narkotika är missbruk! Enbart medicinskt motiverad användning kan innebära undantag från den regeln. Det finns ett mycket brett politiskt och folkligt stöd för denna uppfattning.

Stora ansträngningar har gjorts på narkotikaområdet sedan 1978 års proposition, vilken markerar ett viktigt nytänkande till förmån för en offensiv politik. Politiken måsta ständigt utvecklas för att komma till rätta med problemen. Man har ännu inte funnit instrument och handlingslinjer som tillräckligt effektivt leder mot målet — ett narkotikafritt samhälle.

Drogmissbruket ökar i ett samhälle där individerna känner främlingskap och vånda över den egna situationen. Men även om den grundläggande frontlinjen i kampen mot främst alkohol och narkotika måste gå i en samhällsutveckling för gemenskap och närhet har varje individ ett ansvar för sin egen situation. Varje familj, eller annan social gemenskap, måste ha resurser att stödja den som kommer i en problemsituation.

Narkotikapolitiken måste drivas efter två linjer samtidigt. Det gäller att begränsa efterfrågan på narkotika och att minska, helst eliminera, tillgången.

Att minska efterfrågan måste ske genom en politik som motverkar att någon börjar med eller känner sig nyfiken på narkotika samt genom vård och rehabilitering av missbrukare. Likaså måste en effektivare narkomanvård fullföljas inom kriminalvården.

Att minska tillgången på narkotika kan ske genom polisens och tullens arbete samt genom att nå internationella överenskommelser om handeln med narkotika. Det är viktigt att narkotikalangarna inte finns tillgängliga i känsliga miljöer och för känsliga grupper. Speciellt betydelsefullt är att komma åt storhandlarna som inte aktar för rov att tjäna på andras elände.

Narkotikakommissionen kommer inom kort att avsluta sitt arbete kring dessa frågor. Enligt vår mening bör ett samlat grepp kring narkotikapolitiken skyndsamt tas på basis av dess arbete. Men också i avvaktan på detta bör riksdagen fatta vissa centrala beslut samt ge principiella riktlinjer för narkotikapolitiken i vissa delar.

Etablerade sociala kontakter har i dag sannolikt större betydelse för en individs beteende än någon gång tidigare. Detta gäller trots att kontakterna ofta är mer flyktiga. Det sociala trycket mot en ung människa är avgörande för livsstil och värderingar i övrigt. Resultatet är att samtidigt som allt fler ungdomar väljer en helt såväl drog- som tobaksfri tillvaro är antalet som brukar narkotika i stort oförändrat.

Det är viktigt att de positiva alternativen och kamratgängen i tillräcklig omfattning står till förfogande. Föreningsliv och idrottsrörelse har här stor betydelse. Men tyvärr når de bara i begränsad utsträckning ut till ungdomar i utsatta miljöer. De når knappast alls de ungdomar som redan har problem.

Familjen och föräldrarna är den främsta möjligheten när det gäller att ge undomar i narkotikariskzon ett socialt stöd. Men det är viktigt att familjen har resurser att möta de problem som uppkommer snabbt med framhävande av föräldrarnas och familjens sociala trygghetsroll.

Det arbete som bedrivits för att följa upp riksdagens beslut 1977 och 1978 angående alkohol- och narkotikafrågorna har gett resultat. Inte minst märks en ökad medvetenhet hos allmänheten om olika drogers skadeverkningar. Uppenbar är också ungdomens ökande negativa inställning till drogerna. Det har också lett till en ökad insikt om folkrörelsernas och andra organisationers liksom kyrkans och samfundens möjligheter att delta i såväl det förebyggande som det vårdande och rehabiliterande arbetet. Noteras kan också den ökande insikten om att det är vår gemensamma medverkan som är nödvändig om vi skall nå målsättningen som riksdagen lagt fast.

De erfarenheter som vunnits på informationssidan under de gångna årens arbete måste tas till vara för att nå ett ännu bättre resultat.

Skolan har ett stort ansvar och en viktig roll i det förebyggande arbetet mot drogerna genom en väl upplagd informationsverksamhet. Många goda resultat kan säkerligen uppvisas runt om i landet. Men verksamheten måste bli heltäckande så att alla elever nås av budskapet. Drogernas skadeverkningar bör vara en naturlig och viktig del i skolans undervisning. För att detta skall bli verklighet bör inom varje rektorsområde finnas en lärare som har ansvaret för en sådan undervisning. Men informationen får inte avgränsas till eleverna. Den måste gälla skolans lärare och annan personal. Kontakten med föräldrarna är ett annat viktigt område som bör ingå i skolans uppgifter liksom kontakter med polis och socialmyndigheter.

Som ovan framhållits har vi fått en ökad medvetenhet bland allmänheten om alkoholens och narkotikans skadeverkningar. Detta utgör en bra grund för ett fortsatt intensifierat arbete. Härvid kan hemmens ansvar inte nog betonas. I unga år grundläggs barnens utveckling. En trygg uppväxt skapar förutsättningar för att ett barn skall växa upp till en harmonisk vuxen.

Det personliga ansvarstagandet måste vi alla ålägga oss och inte tro att kampen mot missbruket kan skötas enbart av sjukvården och socialvården. Vi har också som medmänniskor en moralisk skyldighet att ställa upp för människor i vår omgivning som börjar få missbruksproblem.

I vårt land har vi en unik tillgång i de många folkrörelserna där stora delar av svenska folket är aktiva. Folkrörelserna utgör en betydelsefull

kanal för att få ut mer information i missbruksfrågorna. Genom ett brett utbud av aktiviteter kan människors fritid göras meningsfull. Folkrörelserna kan också erbjuda värdefull gemenskap mellan människor och bidra till att bryta människors isolering.

Folkrörelserna måste för att fungera som ett instrument för att åstadkomma hälsoriktiga levnadsvanor ge mer akt på den egna verksamhetens utformning. Det är viktigt att olika organisationer uppmärksammar sådana problem i de egna leden. Det måste vara naturligt att där samhället — stat, kommun, landsting — lämnar stöd till organisationerna, dessa svarar för drogfria miljöer i den verksamhet som riktar sig till barn och ungdom.

I fråga om anslaget till Upplysning och information på drogområdet anvisar statsrådet ett reservationsanslag av drygt 37 milj. kr. Det är anmärkningsvärt att bland mängden av organisationer som får del av detta anslag föreslår statsrådet att arbetsmarknadens parter och Verdandi skall garanteras visst belopp. Detta sätt att öronmärka medel är inte acceptabelt. Vid behandlingen i riksdagen föregående år ställde vi oss kritiska till att pengar utgår till arbetsmarknadens parter bl. a. därför att för dessa organisationer bör det vara naturligt att bedriva kamratstödjande verksamhet utan att det för den skull skall utgå statbidrag. Det har heller inte redovisats på vilket sätt pengarna används eller hur verksamheten bedrivs. Vi yrkar därför avslag på den föreslagna särbehandlingen. Dessa organisationer måste behandlas på samma sätt som andra.

Det är nödvändigt att inrikta arbetet på att de resurser som står till förfogande på vårdsidan utnyttjas på ett effektivt sätt. Bland motiven för att få ett kommunalt/landstingskommunalt huvudmannaskap var att få en effektiv vårdkedja med inriktning på en drogfri tillvaro och anpassning i samhället. Även om inte så lång tid förflutit sedan huvudmannaskapsförändringen skedde borde mera påvisbara resultat kunna uppvisas. Det torde också stå klart att LVM och dess tillämpning inte är tillräckligt som instrument utan är en del av en helhet där olika åtgärder och samhällsinsatser måste samverka långsiktigt för att nå resultat. Regeringen måste därför noggrant följa upp effekterna av de beslut som fattats, så att vården av missbrukare leder till verkliga resultat där de vårdade återförs till en människovärdig tillvaro.

Vi anser att det blivit nödvändigt med en kriminalisering också av konsumtion av narkotika. Det finns klara tendenser till en spridning av bruket av cannabis till socialt väletablerade grupper. Detta är grupper som kan antas vara mottagliga och påverkbara av en utvidgning av det straffbara området. Även bland de breda ungdomsgrupperna kan en kriminalisering av narkotikabruk väntas få mycket positiva effekter. Enligt vår mening bör också alla förvärv av narkotika vara straffbara, även om det inte sker i överlåtelsesyfte. Det är därför nödvändigt med en straffskärpning för smålangare med upprepade förseelser.

De problem som en sådan reglering kan förorsaka måste självfallet

övervägas noga. Möjlighet till åtalseftergift vid frivillig vård och ökade möjligheter till alternativa påföljder vid detta brott måste prövas. Det är vår bestämda uppfattning att en skärpning av lagstiftningen enligt ovan är nödvändig som en del av arbetet för att bestående förbättringar av narkotikasituationen i vårt land skall kunna uppnås.

All narkotika kommer inte från andra länder. I icke obetydlig omfattning odlas narkotikaväxter i landet. Sådan odling för drogändamål är självfallet olaglig. Enligt vår mening finns inga rimliga skäl för att av hänsyn till viltvårdsintressen acceptera någon form av odling av narkotiska växter. Ej heller s. k. prydnadsväxter bör undantas från det straffbara området, som uttalas i specialmotiveringen till nuvarande lagstiftning. För att klara förfaranden som ej är straffvärda är det enligt vår uppfattning tillräckligt med de oaktsamhetsregler och regler om straffrihet som finns i lagen.

Det finns inte i den gällande lagstiftningen något hinder för att förverka exempelvis ett fordon eller en båt som använts som hjälpmedel. Detta har dock endast förekommit mycket sparsamt i praxis. Det är därför nödvändigt att införa ett stadgande liknande det som finns i 30 § lagen (1938:274) om rätt till jakt. Enligt denna paragrafs femte stycke kan bl. a. motorfordon, annat motordrivet fortskaffningsmedel och släpfordon som använts eller medförts som hjälpmedel vid vissa brott som avses i lagen förklaras förverkade, om det är påkallat till förebyggande av brott eller eljest särskilda skäl föreligger. Erforderlig lagtext bör utarbetas av utskottet.

Vi anser att regler bör införas som gör det möjligt att förverka haschpipor på ett väsentligt mera distinkt sätt än nuvarande lagstiftning ger utrymme för. Förverkande bör kunna ske i samtliga fall där det inte är "uppenbart obilligt". En allmän hänvisning till att haschpipan är en souvenir får således inte som enda skäl innebära att förverkandet uteblir.

Med hänvisning till det anförda hemställs*

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om inriktningen av narkotikapolitiken och föräldrarnas centrala roll,
2. att riksdagen, med avslag på den av regeringen aviserade fördelningen av anslaget till Upplysning och information på drogområdet, som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1984

KARIN SÖDER (c) RUNE GUSTAVSSON (c)

* Se även motion 1983/84:2485.